

COMUNICAT: SOLIDARIS AMB ELS ARANESOS, EXIGENTS AMB TOTS PLEGATS

Escrit per DCCG-AGPC

Els aiguats, juntament amb els incendis forestals, són un dels principals riscos que afecten el territori de Catalunya, com succeeix a gran part de la conca mediterrània. Els contrastos meteorològics estacionals, els episodis extrems de temperatures i de precipitacions i una orografia complexa caracteritzada per l'existència de forts desnivells, són factors que accentuen els efectes dels fenòmens meteorològics i els riscos derivats dels assentaments humans.

A través de la memòria social i de la recerca científica, sabem que el nostre país està sotmès periòdicament al risc dels aiguats i als seus efectes, les riuades, i que aquestes són capaces de generar greus danys a l'entorn i a les persones. Tanmateix, sovint hem actuat i hem pres decisions sense tenir en compte aquests coneixements i, després d'un aiguat devastador, és habitual sentir expressions com ara “l'aigua és traïdora” o “és un desastre natural”. Però, si hi ha una cosa segura, és que l'aigua circula pel territori d'una manera molt previsible, seguint sempre la llei universal de la gravetat i la dinàmica pròpia dels fluids. Els desastres que qualifiquem com a naturals sovint són causa més de la imprevisió humana que de la dinàmica pròpia de la naturalesa.

La setmana del 18 al 23 de juny la Garona va fer el que fa cada cert temps, baixar amb un gran cabal. La neu caiguda durant l'hivern ha estat molt abundant, però hem de tenir en compte que no és la primera vegada que succeeix: de fet, la memòria d'alguns aranesos encara conserva el record de períodes d'innivació similars al d'aquest any. Probablement, el fet més extraordinari és que l'abundant precipitació caiguda en tan sols 24 hores coincidís en ple període de desglaç, en una conca saturada d'aigua superficial i subsuperficial. Els estudis competents determinaran fins a quin punt ha estat extraordinari el cabal de la Garona els dies de les riades i si les mesures

estructurals de prevenció eren insuficients o no. La història ens ensenya que l'església de Santa Maria de Mijaran, que Jaume I va visitar en el segle VIII, ha estat escenari d'importants riudes en diverses ocasions. Tanmateix, el seu entorn ha estat urbanitzat recentment amb un polígon d'activitats econòmiques, habitatges i equipaments.

S'imposa, per tant, una reflexió sobre la conveniència d'aprofundir en les pautes d'ocupació del territori i sobre la necessitat d'interioritzar els riscos ambientals a l'hora de planificar els usos del sòl i de prevenir els efectes de les forces naturals. Com es repeteix sovint, el risc zero no existeix, perquè no es poden preveure al cent per cent totes les interaccions possibles entre els diversos elements del medi geogràfic en un lloc i un moment determinats, i perquè podria comportar inversions no assumibles. El que sí que podem fer és minimitzar el risc mitjançant la prevenció i l'ús racional del territori o, per contra, el podem accentuar per la cobdícia o la imprudència.

És necessari que tots –agents socials i econòmics, públics i particulars– tinguem clar que en territoris determinats existeix el risc de fortes avingudes, algunes ordinàries i d'altres extraordinàries com la que s'ha produït aquests últims dies. Cal determinar el nivell de risc assumible per la població exposada a aquest risc, a fi i efecte de decidir quines són les mesures estructurals de defensa necessàries –econòmicament i ambientalment sostenibles. Alhora, cal decidir quines han de ser les mesures no estructurals que ajudin a reduir els riscos en períodes de retorn extraordinaris.

Juntament amb el coneixement de la meteorologia, la determinació del risc d'avingudes es fonamenta en el coneixement de tres pilars bàsics: el règim hidrològic de la conca, el comportament hidràulic de la llera i l'estudi dels assentaments humans potencialment exposats. La hidrologia fa una estimació probabilística del cabal d'un riu en un determinat punt de la llera, per a un període de recurrència concret. Amb els resultats obtinguts, la hidràulica estudia el comportament del fluid –l'aigua i tot el que pot arrossegar aquesta– en una llera amb una determinada successió de seccions. Convé que aquestes branques científiques i tècniques s'ajudin de la memòria històrica per poder estimar amb la màxima exactitud possible la inundabilitat en una llera. Finalment, l'estudi dels assentaments humans determinarà el risc al que estan exposats

En l'àmbit de treball de la geografia, l'ordenació territorial i la planificació urbana són eines que permeten gestionar amb criteris racionals l'ocupació i els usos del territori, i ho poden fer en benefici d'un desenvolupament harmònic i d'una millora de la qualitat de vida i de la seguretat de les persones enfront dels riscos ambientals, sempre que parteixin d'una visió integral del mateix, que responguin a l'interès general i que el seu exercici estigui sotmès a unes escrupoloses garanties de competència tècnica i transparència democràtica.

En les àrees urbanes que es troben dins les zones amb risc d'inundació, la importància de la planificació és cabdal, tant per preveure els impactes potencials a que estan sotmeses, com per establir unes pautes segures d'ordenació de nous teixits urbans o de reordenació dels teixits existents. I la mateixa importància s'ha d'atorgar a l'ordenació dels assentaments de tota mena en el sòl rústic: càmpings, equipaments esportius, instal·lacions hoteleres, etc. S'ha de ser molt prudent a l'hora de decidir quins són els usos permesos en sòl no urbanitzable i estudiar quins són els admesos en cada planejament urbanístic del territori.

El context econòmic actual accentua la necessitat de no malbaratar recursos i de gestionar-los amb eficàcia, el que implica actuar intel·ligentment. Tenim l'herència que tenim, i més que lamentar-nos perquè que tal o qual lloc ha obtingut la llicència corresponent, el que cal és que tots plegats –agents socials i econòmics, públics i particulars– tinguem clar que hi ha sectors urbans i activitats afectats per risc d'avingudes ordinàries i extraordinàries. Cal actuar preventivament i cal que establim criteris d'ordenació i planificació sostenibles ambientalment i econòmicament.

Col·legi de Geògrafs a Catalunya

Associació de Geògrafs Professionals de Catalunya